ԹԻՒ 401 Զ. ՏԱՐԻ Ը. ՇՐՋԱՆ 1874 30 ՅՈՒԼԻՍ ՇԱԲԱԹ

Մամլոյ իւրաքանչիւր շրջանը 32 օրինակ է։
Խմբագրութեան տեղն է Պոլիս, Զինճիրլի խան վերի յարկ թիւ 18։
Դուրս երթալիք թերթից փոստայի ծախքը առնողին վրայ է։

Շրջանին գինը դահեկան կանխիկ 60
Կիսաշրջանը » » 30
Մէկ թիւը փարայ 50
Ծանուցման տողն է դահեկան 2

ՄԵՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՉԻ ԼՈՒԾՈՒԻՐ

Բ

Աշակողմեանութիւն ըսելը՝ անհամարատու տիրապետութիւն ըսել է. իսկ երեսփոխանութիւն ըսելը՝ համարառու մարմին ըսել է։

Ասոր համար է որ երեսփոխանութիւնը՝ մեր աշակողմեաններուն ջիղերուն դպչելու վրայ է։

Քանի անդամ որ մեր աշակողմեանները չը կրցան իրենց նպատակը քալեցուներ, սկըսան երեսփոխանութեան դէմ յարձակիլ և անոր լուծման խնդիր մը մէջ բերել, որոց վերջինն է յուլիս 5 ի Ընդհ. Ժողովէն ետեւ երեւան եկածը։

Աշակողմեանութեան դործիք՝ Պապո, Պընակալէղ, Ախլադը պօղուդ, միաձայն երեսփոխանութիւնը լուծուի աղաղակել սկսան։

Մենք առաջին յօդուածով մը ցուցուցինք թէ մեր երեսփոխանութիւնը չի լուծուիր, և օրինօք իսկ ապացուցինք։

Պնակալէղ՝ մեր դրածներուն դէմ խուլ ձեւանալով դարձեալ իր թմբուկը կը զարնէ, և իբր թէ փաստեր իսկ մէջ կը բերէ իր պահանջած լուծումը արդարացնելու համար։

Մենք ներկայիս Պնակալէղին այդ փաստերը պիտի ջրեմք. բայց այդ ընելէ առաջ պէտք է ակնարկ մը նետենք չորս տարիէ ի վեր անցած դէպքերու վրայ, որ խիստ հարկաւոր են մեր և Պնակալէղի ըսածները դիւրաւ հասկնալու համար։

Խրիմեան Սրբազանի պատրիարքութեան չորս տարիներուն մէջ Ազգը ունեցաւ

Խրիմեան Սրբազանը՝ Պատրիարք,

Օտեան Էֆէնտին՝ Ատենապետ Ընդհ. Ժողովոյ.

Եուսուֆեան Էֆէնտին՝ Ատենադպիր Գաղ. Ժողովոյ։

Այս երեքները՝ եթէ ազգին ծառայել ուզող, կամ ծառայել կրցող անձինք ըլլային, անտարակոյս զազգը դոհ կընէին, կամ կրնային ընել, բայց չըրին. ընել չուզեցո՞ւն համար, թէ չկրնալնուն համար, այդ չպիտի քննենք հոս։

Միայն սա չափը ըսեմք, որ այդ երեքնե-

ը՝ առանց Ընդհ. ժողովի տեսչութիւնը իրենց վրայ ունենալու գործել ուզեցին։

Ուստի և Ընդհ. ժողովոյ նկատմամբ ալ միշտ սա երեք նպատակը ունեցան, և միշտ այդ քաղաքականութեամբ աշխատեցան, որ՝

Կա՛մ Ընդհ. ժողովը իրենց ուզածին պէս գործէ.

Կամ անուամբ կայ, իսկ գործով չկայ ըլլայ, այսինքն բան մը չգործէ. և

Կամ կռիւ ելլելով, տակն ի վերայ ըլլայ, լուծուի ու վերնայ։

Աղդը ներկայացնող Ընդհ. ժողովը դոհ չեղաւ երբեք այդ վարչութենէն, մանաւանդ թէ. կռահեց անոնց այդ քաղաքականութիւնը, ուստի փոխել ուզեց զանոնք, ու հանեց դիրենք այդ պաշտօններէն։

Նախ՝ հանեց Եուսուֆեան էֆէնտին Քաղ. ժողովէն, և Ընդհ. ժողովոյ ատենադպիր դրաւ։

Երկրորդ՝ հանեց Օտեան էֆէնտին Ընդհ. ժողովոյ ատենապետութենէն։

Երրորդ՝ հանեց Խրիմեան Սրբազանը աղդին պատրիարքութենէն։

Չորրորդ՝ հանեց Եուսուֆեան էֆէնտին նաև Ընդհ. ժողովոյ ատենադպրութենէն։

Եւ ահա այս է, անտարակուսելի կերպով, այդ երեք կողմէն միայն ի յայտ բերուած վերջին ժխորից բուն պատճառը։

Այդ երեք պաշտօնանկութիւնը Ընդհ. ժողովոյ կողմէն մտաբերուած օրէն սկսեալ մինչև այս օր չորս դլխաւոր դէպք ունեցաւ աղդային պատմութիւնը։

Առաջին՝ յուլիս 31 ին, քանի մը սրիկայից ձեռօք Քաղ. ժողովը ծեծել և Պատրիարքարանէն վռնտել տուելու յանդգնութիւնը, նոյն իսկ Խրիմեանի՝ իբրև պատրիարք նախադասութեանը տակ, և ծեծողներուն անպատիժ թող տուելը, որ առանց Խրիմեանի մեղսակցութեան չէր կրնար ըլլալ։

Երրորդ՝ օգոստոս 24 ի Ընդհ. ժողովոյ մէջ, նոյն սրիկայից կամքը իբրև աղդին կամքը քալեցնելու դատարկութիւնը, որ առանց Խրիմեան մեղսակցութեան չէր կրնար ըլլալ։

Երրորդ՝ սեպտեմբեր 28 ի Ընդհ. ժողովոյ դռնփակ նիստի դռներուն՝ մի և նոյն սրիկայից կողմէն բռնաբարութիւնը, որ նոյն Խրիմեան կարդադրութեամբը ըլլալը ապացուցեալ է։

Չորրորդ է յուլիս 5 ի Ընդհ. ժողովոյ մէջ յարուցուած աղմուկը, որուն շարժառիթը որոնք ըլլալը Ոստիկանութեան քննութիւնները պիտի ապացուցանեն։

Այս չորս դէպքերուն և ոչ մէկը չպատահած, այսինքն յուլիս 31 էն առաջ, Քաղ. ժողովը ծեծել ու վռնտել տալով, եթէ խընդիրը Ընդհ. ժողովոյ ներկայանայ, հոն ալ խռովութիւն յարուցանելով, հետեւապէս երբ խնդիրը Բ. Դրան ներկայանայ, դատը ինք վաստակելու մասին քանի մը անձանց կողմէն Խրիմեան սրբազանին ապահովութիւն տրուած ըլլալը օր առաջ գիտցողները, ասկից առաջ վկայած են հրապարակաւ։

Բայց այդ ամենը փորձուելով երբ 'ի դերև ելան։ երբ տեսան, կըսեմք, որ Ընդհ. ժողովը այնչափ ամուր տեր կեցած է իր իրաւանց, որ այդպիսի չոր դատարտոցներու լոդիկ չձդելէ զատ, ամէն օրինաւոր աղդեցութեանց դէմ իսկ կարող պիտի գտնուի, իր՝ որ է ըսել, աղդին իրաւունքը պաշտպանել, Ընդհ. ժողովը լուծելու խնդիր մը յարուցանելու ելան. մէկ կողմէն ժողովուրդին միամիտ մասը երեսփոխանութեան դէմ դրդռելով, ու երեսփոխանութիւնն իր յարդը ժողովրդեան առաջը կորուսած քարոզելով, և միւս կողմէն երեսփոխանութիւնը ամրողջովին իր հրաժարականը տալու յորդորելով։

Երեսփոխանութեան անուանարկութեան կամ ժողովրդեան առաջը ամբաստանութեան խնդիրը այսօրուան խնդիր չէ։

Ընթերցողք կը յիշեն որ Խրիմեան սրբազան այս փորձը քանիցս փորձել ուզած է նոյն իսկ Ընդհ. ժողովոյ մէջ, և ըսած է

թէ, «կամբասանեմ Երեսփոխանական ժողովը ժողովրդեան առաջը», և զարմանալին սա է որ 'ի կարդ չէ հրաւիրուած առենապետ Օտեան էֆէնտիի կողմէն։

Խրիմեան սոյն յանդգնութիւնը իր պատրիարքութեան օրով Ընդհ. Ժողովոյ մէջ քանի մը անգամ ընելէ ետև, յանդգնեցաւ նաև իր օգոստոս 3 ի հրաժարականին և օգոստոս 24 ի յետոյ կոչման մէջ ալ կրկնել, «Ընդհ. Ժողովը ապաբրէն ժողով մըն է», և «դրութիւնը այսինքն Սահմանադրութիւնը կամբասանեմ» ըսելով և Ընդհ. Ժողովոյ լուծումը ուզելով։

Բայց Խրիմեան՝ այս ամենուն պատիժը կրեց, 60 երեսփոխանաց հանրադրութեամբը խնդրուած սեպտեմբեր 28 ի դռնփակ նիստին մէջ 90 երեսփոխանաց ներկայութեամբ պաշտօնանկութեան դատապարտուելով. ուր Ընդհ. Ժողովը դռնփակ նստիւ օրինաւորապէս առեանը բանալով սաուդեց որ իր դռներուն բռնաբարութեանը մեղսակից եր Խրիմեան, ուստի և Խրիմեան պաշտօնապէս իր առեանէն դուրս հանելով, առեանը դացեց, և պարտաւորեց զնա որ իր հրաժարականը մատուցանէ Բ. Դրան, որ և նա կատարեց երկու օր ետև, հոկտ. 2 թուականովը, զի ալ անկարելի եր չտալ։

Բայց այդ դէպքերը անցան, Պատրիարք և Ժողովներ ու Դիւան նորոգուեցան, Ընդհ. Ժողովը նոր շրջանի մը մէջ մտաւ, Ա. Նիստի մէջ նոր Պատրիարքը իր ուխտը բրաւ, և հաղիւ թէ գործերը նոր ընթացք պիտի առնուն, ի՞նչ է արդեօք պատճառը, որ Ընդհ. Ժողովոյ սոյն նոր շրջանին Բ. Նիստէն սկսեալ նորէն խռովութիւն յարուցանելու փորձեր կը փորձուին։

Մի և նոյն անձինք մի և նոյն թերթեր՝

Որ յուլիս 31 ի յանդգնութիւն թեր ելան.

Որ օգոստոս 24 ի դատապարտութիւնը պաշտպանեցին.

Որ սեպտեմբերի 28 ի քանդքարութիւնը իրաւունք տուին.

Հիմա ալ յուլիս 3 ի յաղթանակը կը պաշտպանեն ու կը փաստարանեն, յայտնի հրատարակուած թերթերը բաւական չը սեպելով, նաև դողունի հրատարակուած յայտարարութեամբ։

Աշակողմեանութեան այդ երէց խմբակին ընտրան ու գործիքն եղող Պնակալէզ խոկ, Խրիմեանի պաշտօնանկութենէն ետեւ անցեալ խռովութեանց դռները դոցուած համարելով, պահ մը զգդը պիրոյ և այլ ևս գործելու կը հրաւիրէր. ահաւասիկ նոր տարւոյ առթիւ հրատարակած «անցեալ տարին» վերնագրով յօդուածի մը մէջ ըսած խօսքերը, ուր իր «անձնական» քաղաքագիտութիւնը, անհամբոյր ազգասիրութեանը հետ խառնած, Պարսից խուժադուժ ազգը՝ մեր ազգին, Միրզա Հիւսէյին խանի նուրբ քաղաքագիտութիւնը, հանճարն ու ազգասիրութիւնը՝ Խրիմեան Սրբազանի՝ բրաւութեան, կոչտութեան ու ազգատեցութեան նմանցնելով, և Միրզա Հիւսէյին խանի՝ լոկ խաժամուժին մոլեռանդութեան պատճառաւ եպարգոսութենէ անիրաւ հրաժարեցուցումը՝ Խրիմեանի՝ երեսփոխանութեան ձեռօք օրինաւորութեամբ և իրաւամբ պատրիարքութենէ հրաժարեցուցման հետ բաղդատելով, «անցեալ տարուան շրջանին մէջ մենք ալ քիչ «գործ չտեսանք, որով ապացուցինք, որ «եթէ մենք ալ մեծ Եպարգոս մ'ունենայինք, Պարսիկներէն վար չպիտի մնայինք «զայն անդրաբ, անդրադարձ հալածելու մասին», ըսելէ ետեւ կըսէ նաև թէ,

«Բայց ո՞վ չի գիտեր, որ ամենակարեւոր «պիտոյքներ ունինք մեր առջեւ։ կը սիրենք «յուսալ, որ ազգին ողջամիտ մասն, «ամենայն «ապաբրէն վնեբէ և սանոյն հոգ ու խիտնեբէ ընդ «սաած ու յանդգուած, իւր բոլոր ուշադրութիւնը կը դարձնէ անոնց վրայ, այսինքն՝»

«1. Ազգային վերակենդանութեան,»

«2. Յահմանադր. վերանորոգութեան,»

«3. Դատաստարակութեան ծաւալման,»

«4. Հարստահարութեանց բարձման,»

« Եւ ուրիշ ասոնց նման խնդիրներու, որք « անհրաժեշտ ստիպողականութիւն ունին « մեր ազգին համար :

« Վէճը կրնայ արդարանալ երբ խնդիրն « օրինաւոր սկզբունքի մը վրայ է. բայց քա- « նի որ մեր ազգին մէջ բարեբաղդաբար ոչ « հին գաղափարաց և ոչ նոր գաղափարաց « կռիւ մը մնաց, աններելի թեթեւամտու- « թիւն մը կըլլայ, եթէ անձնական հետ և ա- « տելութիւն տածելով ազգային յառաջադի- « մութեան արգելքներ հանենք, փոխանակ « ձեռք ձեռքի տալով մեր զօրութիւնը կըրկ- « նապատկելու : Ահա այս կը մաղթենք նոր « տարւոյս սկիզբը » :

Պնակալէզ յունուար 1.

Դիտել պէտք է, որ վերոյիշեալ չորս ամենակարեւոր պիտոյք ըսածին կարգը « Երեսփոխանութեան լուծումը կամ վերանորոդութիւնը » չըկայ :

Ցիշել պէտք է նաեւ որ Խրիմեան յունուար 1 էն առաջ ինկած է, այնուհետեւ երեսփոխանութեան վրայ յարձակելու նոր առիթ չկայ :

Այնուհետեւ երեսփոխանութեան ձեռօք կատարուած իրողութիւնները ասոնք են :

1. Ներսէս Սրբազանի Պատրիարք ընտրութիւնը.

2. Ներսէս Սրբազանի Պատրիարքութիւն ուխտը.

3. Ընդհ. ժողովոյ գիւանի նորոգութեանը.

4. Կրօնական ժողովոյ նորոգութիւնը :

Եւ այս ամէնը կատարուեցան ամենայն օրինաւորութեամբ. և սոյն վերջին Կրօնական ժողովոյ ընտրութեան օրն էր, որ Յուլիս 31 ի, Օգոստոս 24 ի և Սեպտեմբեր 28 ի դէպքերուն հեղինակաց գործիք անձինք աղմուկ յարուցին. և ահա Պնակալէզ զանոնք պաշտպանելու ելաւ, և անոնց հետ միաձայն ըլլալով, Երեսփոխանութիւնը լուծուի աղաղակել սկսաւ :

Ըսէ, Պնակալէզ, վերոյիշեալ չորս դէպքերուն որմէ՞ն է, որ չախորժեցար. Ներսէս Սրբազանի ընտրութենէ՞ն, Նորին սրբազնութեան ուխտելէն, Դիւանի նորոգութենէ՞ն թէ Կրօն. ժողովոյ նորոգութենէն :

Դու քու յունուար 1 թերթովդ անձնական հետ ու ատելութիւնը մէկդի դրած էիր, ի՞նչ բան դրդեց արդեօք զքեզ Երեսփոխանութեան կամ թող ըլլայ թէ Երեսփոխանաց ոմանց դէմ այսչափ յանկարծական ոխերիմ ատելութեան, որ ելար յանկարծ այդպէս ամբողջ երեսփոխանութեան լուծումը կառառաջարկես ամենայն ապօրինաւորութեամբ :

Ա՛խ, Պնակալէզ, մարդ խենդ ըլլալու է, որ քու քարոզած սիրոյ և միաբանութեան քարոզներուդ հաւատայ :

Բայց, Պնակալէզ, այս անգամ օձիքը ձեռք տուիր. բնաւ բան մը չեղած ժամանակ, ազգին պատրիարքը և ազգային բոլոր ժողովները ամենայն օրինաւորութեամբ և ամենայն գործունէութեամբ իրենց գործերը շարունակելու վրայ գտնուած ժամանակ, առանց որ և է պատճառի, Խրիմեանի գործակատար Պապօի, Խրիմեանի գործիք Օրթավախքֆիի և Խրիմեանի հետ դաշնադիր պաշտպան Ախլագը Պօզուգի հետ մէկ ըլլալով, մանաւանդ թէ անոնց շարժումներն իսկ դու տրամադրելով, անոնց հետ մէկ բերան Երեսփոխանութեան լուծո՛ւմ, լուծո՛ւմ աղաղակելուդ համար, և այն՝ ամենայն ապօրինաւորութեամբ. զի եթէ անոնք չեն գիտեր, դու գիտնալու ես որ մեր երեսփոխանութիւնը չի լուծուիր. և ձեր գիտնալով առաջարկած այս անել առաջարկութիւնը, Ասաուած մի արասցէ, եթէ արձագանք գտնէ, ո՞ւր կրնայ տանիլ Ազգային վարչութեան վիճակը, եթէ ոչ յանիշխանութիւն :

Շարունակելի

. . . Խմբագիր,

Հետեւեալ ոտանաւորը կը խնդրեմ որ բարեհաճիք հրատարակել ձեր մերձակայ թուոյն

մէջ։ Ազդին բազդին սանձերը ձեռքն ունեցողներէն ոմանց՝ որոց վրայ կիրք և ախտեր միայն կիշխեն, ուշադրութեանն կը համարիմ և կարծեմ թէ զերծ ի սխալանաց է թուիքս։

Յովհաննէս Մկրտիչ

ՈՏԱՆԱԻՈՐ

ԲԱՐԵՊԱՇՏ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ՀԱՅՈՑ ՀԵԹՄՈՅ

Շարադրեալ ի վերջին ճարտարագիր Աստուածաշնչին իւրոյ

Որ ծառայեալս եմ բիւր ախտից.
Կապեալ տոռամբ չար շղթայից։
Առ ի մեղաց դոլով տիրեալ.
Եւ ներհակաց ներքոյ անկեալ։
Յիս յարձակմունք անասնական.
Իշխեն մտացս բանական։
Եւ ըստ նեխեալ դերեզմանին.
Բռով արտաքինք իմ պաճուճին։
Հեթում անուամբ լոկ թագաւոր.
Ներքոյ աղքատ և պարտաւոր։
Քանզի կոչիմ իշխան Հայոց.
Բայց ես իշխիմ յախտից իմոց։
Հոգւոյս ցաւոց դէզ յարակայ.
Զայն հեծութեան զդիրս այս ստացայ։
Ինձ ողբալոյ լինել սատար.
Ծուլիս խթիչ միշտ անդադար։
Ընդոստուցիչ թմբրեալս ոգւոյ.
Իբրու խթան հեղդ անասնոյ։
Կամ հեղհեղաւ ընկղմելոյ,
Ճեպ ի ցամաք զձեռն իւր ձգելոյ։
Ստացայ անկեալս ես չարաչար.
Կամօք ի սուգ անմխիթար։
Պատճառ սովին զԱստուած յիշել.
Եւ ընդ Դաւթի ուրախ լինել։
Հա և յապայս գոլ յիշատակ.
Ինձ և իմոցն առ հասարակ։
Եւ ի լինել պատճառ բարեաց.
Զեզ աջակից պարապողաց։
Որոյ գրութիւնս աւարտեցաւ.
Մինչ մեր ամացս թիւ լցաւ։
Եօթն հարիւր ընդ քառասնի.
Եւ այլ չորից Հայոց թուի։ (1)

Տպագրեալ ի գործատան Մարդասիրական Ճեմարանին, ի Կալկաթա, 1828։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ

Կրօնական ժողովը նկատելով՝ որ ժամանակէ մը ի վեր ոմանք թէ՛ ի Մայրաքաղաքիս և թէ ի գաւառս Եկեղեցականաց վրայ յանցանք մը կամ պակասութիւն մը որ տեսնեն, կամ անձնական հակառակութեամբ Եկեղեցականի մը դէմ ատելութիւն մը որ ունենան՝ իսկոյն լրագրաց կը դիմեն ստոյգն ու անոտոյգը հրապարակագոյժ ընելով, հասարակաց գայթակղութիւն պատճառելով, այն բամբասեալ Եկեղեցականաց հետ Եկեղեցականաց դասն առ հասարակ նշաւակելով ու ծաղրելի ընելով՝ թէ՛ ներքնոց և թէ՛ արտաքնոց առջև։

Նկատելով՝ որ ազգային Եկեղեցւոյ և Սահմանադրութեան տրամադրութեամբքը՝ Կրօն. Ժողովոյ պարտքն ու իրաւունքն է Եկեղեցականաց անզգաստները ու յանցաւորները յուղղութիւն ածել օրինաւոր դատաստանաւ։

Նկատելով՝ որ լրագրաց հրատարակութիւնքը փոխանակ օգտելու՝ մանաւանդ թէ վնաս մեծ կը հասցնեն, թէ՝ բամբասեալ Եկեղեցականին առանց դատաստանի անունը կոտրելով և բարոյապէս մահացնելով, և թէ՛ շատ անգամ անմեղները մեղապարտներու հետ խառնելով ու զրպարտելով.

Արժան կը դատէ յիշեցնել հասարակութեան և լրագրապետաց՝ Առաքելական Սահմանադրութեան ԻԶ. յօդուածը, որ կըսէ. «մի՛ ոք անարգեսցէ կամ անդոսնեսցէ և

(1) Որ համեմատի թուականին Փրկչի 1293, յորում ամի ծաղկեցաւ Աստուածասէրն Հեթում ի Հայաստան զորմէ տե՛ս ի պատմութիւն Հայոց. Հատոր. Գ. երես 285։

« արհամարհանօք կալցի զքահանայն , ընկ-
« ցի ոտ անարժան և յանարգեաց եղեալ · զիտասցէ , զի
« զԱստուած անարգէ , զի Աստուծոյ սպասա-
« ւոր է Զեզ ի բարիս , և համարս տալոյ է
« ընդ հոգւոց ձերոց · զի զրեալ է · զԻշխան
« ժողովրդեան քո ոչ բամբասեացես » :

Առաքելական այս կանոնը ողջամիտ հասարակութեան հաղորդելով հանդերձ՝ կրօն. ժողովը պարտ անձին կը համարի յորդորել և խնդրել Մեծ. լրագրապետներէ և ողջամիտ հասարակութենէն , որ երբ Եկեղեցականի մը վրայ իւր սուրբ կոչմանը դէմ գայթակղական գործ մը կամ դէպք մը տեսնեն , լսեն ու իմանան · փոխանակ խսկոյն հրատարակութեան հանելու՝ բարեհաճին առ ժամայն հաղորդել կրօն. ժողովայս Դիւանին՝ ապահով ըլլալով , որ ժողով վաղ ընդ փոյթ ի նկատողութիւն պիտի առնու նոցա հաղորդածը, և պարտ ու պատշաճ քննութիւնն ընելով պիտի հրատարակէ՝ թէ՝ անմեղին անպարտ ելնելը և թէ՝ յանցաւորին ընդունած դատապարտութիւնը :

1874 Յուլիս 25

Ի Դիմաց Կրօն. Ժողովոյ Ազգ. Վարչութեան

Ատենադպիր	Ատենապետ
Խոչէն Վարդապետ Պ. Կէրսեանց	Խոչէն Աբրեկիանոս Նոր Պէյ

Խրիմեանի Գանտիլլիի մէջ խօսած դրգռիչ քարոզին վկայներուն նամակները հետզհետէ յաջորդ թերթերով պիտի հրատարակենք :

Խրիմեան ինքնին թակարդն ինկաւ · բայց իր ընդունելիք պատիժը ինք չէ կրցեր տնօրինել, այնչափ համարձակութեամբ ինքէ ըսողը , ըսա այնմ ԵԹԷ հաստատուի իրեն համար ծանր հատուցում մը պէտք էր առաջարկէր · մինչդեռ իր բողոքին մէջ , «Գ-ԷՆՅԷ ԷՐԻ Է-Ե , Հրատարակեցէ , ԹՈՂ ԵՍ ԱՄԱՉԵՄ կըսէ :

Ամենը բնական ըլլար նէ , Պարսկաստանի և Աւաղաղբիւրի ամենակարօտ և խղճալի ազգայնոց աւուր պարէնը կոկորդը անցնելուն վրայ շատո՞նց ամենալու էր · · · :

ՆԷՐՍԷՆ—ԴՐՍԷՆ

Սէքիզ քէրրէ սէքիզին ալթմըշ տէօրթ , էլտէ վար ալթը , ՝ոգուզ քէրրէ տոգուզուն սէքսէն պէր , էլտէ վար սէքիզ , ալթը տահա սէքսէն եէտի , եէտիյէ եէտի էլտէ սէքիզ · · · :

— Նէ հիսապ էտէյօրսըն :

— Շիմտիյէ գատար շըմէնտըֆէրին գաղանան նօմէրօլարընը պէր պիրինէ զարպ էտէյօրըմ , հանկը նօմէրօ գաղանաճադտա հիսապ էտիպ պուլաճաղըմ , նէ՞ տէրսին պուպուլուշումա , մութլադ պանա վուրաճադ , լիրալարա գավուշուպ միսք կիպի եէյէճէյիմ եէտի քէրրէ եէտին գըրդ տոգուզ էլտէ վար եէտի · · · :

— Պու հիսապը հա՞նկը տիվանէ սանա էօյրէթտի :

— Հիչ քիմսէ , պէն քէնտի ադլըմ ըլա տիւշիւնտիւմ պուլտում , կէլ աղրճըդ սէնտէ եարտըմ էթ , եիւզտէ օնունու սանա վէրիրիմ :

— Հէբսի սէնին օլսուն պէն տէլի բէօսթէքիսի սայաճադ վադթիմ եօգ :

— Եէտի քէրրէ տոգուզումուզ եէթմիշ իքի , էլտէ վար եէտի · սէքիզ քէրրէ եէտին նէ՞ էտէր , դարնըմ աճ տա խաթրըմա կէլմէյօր :

— Պիլմէմ , սէն դարնընը տոյուր , պու սրճադտա աճ դարնընա պէր շէյ եէմէտէն սէքիզ քէրրէ եէտին տէրսէն , թիմարհանէյի պոյլարսըն :

Քօճա գիւյլուրտիւք , նէ՞լէր եարտըրը ատամա :

Վայ , վայ , վայ աման · · · գօնտիքթէօր արապա պէր թարաֆա տէվրիլիյօր , աշաղա էնէլի՞մ մի :

— Եօդ, եօդ, դօրդմայըն, արապա տէվրիլմէզ, խայվանլար ածեմի, տահա տիւն ցիքմիս վաբօռտա:

— Տահա ֆէնա եա՛, հայտէյին միւսիւլէր, մատամլար, էֆէնտիլէր, պէն էնէյօրըմ:

— Քալէ դի բըռամա ինէ, սաքաթիքօ ինէ, թի մասքառալիքի ինէ աֆթա:

— Է՛, գօնտիւքթէօռ, էմպէսիլ, քէսքիլ եա:

— Քէ գօղա տիավօլօ քուէսթա:

— Պադսանըզնա գօնտիւքթէօր, պէօյլէ հէզէյան օլմազ. նէ՞ տիր պու, գումբանիա ճանիպինտէն պու արապալարըն թամիր ու թէրմիմի խուսուսընա թէչէպպիւս օլո՞ւնմայօր մը:

— Էֆէնտի, պիզտէ դապախաթ եօդ, եօլլար պօղուդ, մաքաս տայանմազ, եօդսա առապա խից տէվռիլմէզ, նիցին գումբանեա նամուս վառ:

Ալլահ գումբանեայա զավալ վէրմէսին, նամուսընը պաղըշլասըն:

Էվէ գարբուզ ալըյօ՞րմըսըն:

— Եաղըգ բարայա, գաչ տէֆա ալտըմ գապագ չըգտը:

— Օնուն եօլու վար, գարբուզը էլինէ ալըրսըն, հաֆիֆ օլմալը, բարմագլարըն լա սըգարսըն, չըթըր չըթըր էօթէրսէ էյիսի օ տուր:

— Նա՞սըլ, թուլումպաճըտան պիր տայագ՝ եէտիրէպիլի՞րմիսին պանա:

Նէ՞ օ, սէ՞նտէ մի թաթլը սու ֆրէնկի օլտուն, պաշընտաքի հասըր շաբկա նէ՞ օլմալը:

— Պէն ֆրէնկ օլայըմ տէյի ալմատըմ, պիր չէյրէք մէճիտիյէ տիր, ուճուզլուղունա տայանամատըմ:

— Եարըմ մէճիտիյէ վէրէճէք օլսան, եէրլի ֆէսի ալըրսըն:

— Օ պէնիմ իշիմէ կէլմէյօր, եարըմ մէճիտիյէ ֆէս ամմա իքի կիւնտէ պիր գալըպ բարասընը հիսապ էթ, ալթը այա դատար պիր ֆէս եարըմ քէսէ ագճէյի կէչէյօր:

ԵՐԿՈՒ ՆՇԱՆԱԾՆԵՐ

Մատմազէլ, համամա՞ կիթտինիզ պու կիւն:

— Խայըր միւսիւ, նէ՞տէն սօրտունուզ:

— Եանագլարընըզ քըբքըրմըզը օլմուշ, տուտաքլարընըզ քըզարմըշ:

— Պու նէ՞ թօհաֆ սօրուշ. իշթէ նէ՞ օլաճագ, հավա բէք սըճագ, հէրարէթտէն քըզարմըշըմ:

— Սիզին գըրմըզըլըզընըզ սըճագ գըզարթըսը տէյիլ տիր:

— Էյ պու իսթինթաք նէ՞ օլմալը, չօգ չէյ, էյէր տօղրուսընը իսթէրսէն, տօղրու եօլտան կէլիյօրըտըմ, պիր գաչ չաբկըն հարֆ աթտըլար, ութանտըզըմտան քըզարտըմ:

— Աֆվ իտէրսինիզ ամմա, սիզտէ ութանաճագ եիւզ սուրաթ կէօրէմէմ:

— Նէ՞ տիմէք իսթէյօրսընըզ միւսիւ, պու սիթէմլէրինիզ նէ՞ օլմալը, էն սօնրա պանա տօղրուսընը՞ մը սէօյլէտէճէքսինիզ, իշթէ բուտրա սիւրմիւշիւմ, տահա պիր տէյէճէյինիզ վա՞ր մը, տիւնեա ալէմ բուտռա գօյօր:

— Մատմազէլ թէլաշ էթմէյին, բուտռա պէյազ օլուր քըրմըզը օլմազ, պէն սիզին իքի սէնէլիք նըշանլընըզըմ, սիզին էօյլէ քիրազ կիպի տուտաքլարընըզ եօղուտու:

— Իշթէ տահա էյի եա, մէմնուն օլունըզ քի նըշանլընըզըն տուտաքլարը քիրազ կիպի օլմուշ, հէր քէս խէնդ օլուր քի քիրազ տուտաքլը քարըսը օլսուն տէյի:

— Պէն խօշլանմամ մատմազէլ, պէն սիզէ պին տէֆա թէնպիհ էթտիմ քի եիւզիւնիւզէ պօյա սիւրմէյին տէյի:

— Քա վույ, Յիսուս Մարիամ, շիմտի անկարծակիյէ կէլիրիմ, քա՛ պէն պօյա սիւրէ՞րմիյիմ:

— Մատմազել, բաթըրտը խթէմէզ, նը-շանընըզը կէրի էտէրիմ եօքսա թօղրուսունու պանա սէօյլէմէլի, եիւղիւնիւզ նի՞չին պէօյլէ բարլայօր, տուտաքլարընըզ նի՞չին մօրարմըշ։

— Քա՛, վայ պաշըմա, պագ նէ պուտալա-յըմ քի իքի սաաթ տըր խաթրըմա կէլմէյօր, պու կիւն պահճէտէ դարա թութ եէտիմ տէ օնտան տըր։

— Պու օլմատը։

— Մօռմէնի տէ եէտիմ։

— Պու տա եաբմա տըր։

— Պիրինէ բէք խըրսլանտըմ տա, տու-տաքլարըմը ըսըրտըմ պէօյլէ օլտու։

— Պու տա սախթէ։

— Էյ արթըգ, ուզաթտըն, պօյա սիւր-միւշիւմ, տահա պիր տէյէճէյին վա՞ր մը սէն խըրլըմ տէյիլսին եա, սախթէնին պիրի տէ սէնսին, տիշլէրին էյրէթի, սաչըն սագալըն պօյալը, խըռֆած հէրիֆ սէն տէ, պագ շու-նա հէլէ . . .։

— Մատմազել, սօնրա բիւշման օլաճագսըն։

— Եօգ, եօգ, նըշանընը կէրի էթ, սէնին կիպի գատը եօրան հէրիֆի պէն ալամամ, բարամ ըլա տէյի՞լ մի, պէյէնակիմ տէլի-գանլըյը ալըրըմ, սէն պօյալը պէն պօյալը սօնրա ըէնկեամուզ օլուրուզ. ատիէօ, պագ քի պօյասըզ պիր գըզ պուլասըն, վար կէզ կէզ տէ պուլամազսան կէնէ պանա կէլ։

ԿՐԱԿԻ ԴԻՄԱՑՈՂ ՔԱՑԱ

Վախ, վախ, վախ, չօգ աճըտըմ, հիչ պիր շէյ գուրթարամամըշսընըզ, կէչմիշ օլա։

— Էյվալլահ, պու տէֆա արթըգ պիթ-տիմ, պու եանկըն տօգուղընճը տըր։

— Պէրէքեաթ վէրսին քի քացանըզ եան-կընա տայանըր սօյունտան ըմըշ, եա մազալ-լահ ինթիբիւֆտէն պիր քացա օլսայըտը, հիչ պիր շէյ գալմայաճագմըշ։

— Նէ՞ սէօյլէյօրսըն, գացանըն եանմասը-նը պիր թարաֆ էթ, քէնտիսինի պուլամա-տըմ եալընըզ պիր դանատը գալմըշ, գու-սուրը էրիմիշ քուրշուն կիպի։

— Չօգ շէյ, ճանըմ պու քացա շահատէթ նամէլի տթէշէ տայանըր քացալարտան տէ-յի՞լ մի իտի։

— Սաթան հէրիֆէ սօրաճագ օլուրսան, եանկըն տէյիլ, ճէհէննէմէ կէօթիւրսէն եան-մազ ըմըշ, պիզտէ հէրիֆէ էմնիյէթ էթտիք, թութտուք օլուպ օլանճամըզը իչինէ գօյ-տուք։

— Աճայիպ շէյ, հէրիֆէ կիտիպ սէօյլէ-մէտինիզ մի, բրօթէսթօ էտիպ զարար զի-յան տավասը էթմէլիյիտինիզ։

— Պէնիմ իւսթէ փարա վէրէճէք վագթիմ եօգ, եալընըզ կիթտիմ խապէր վէրտիմ քի քացա եանտը. պէնտէ քիւլ օլտում տէտիմ։

— Նէ՞ սէօյլէտիլէր։

— Եաննըշլըգ վար, օ քացա եանմազ, մութլագ գափուսու աչըգ գալմըշ տէտիլէր . .։

Վիէննա 10 օգոստոս։

Սոսկալի կորուստ, անմխիթարելի կսկիծ, Պարոն Ռօչիլտ այսօր մահկանացուն կնքեց, մահկանացուն չի կնքած, կտակը կնքեր էր, կտակագիրը բացին, լուսահոգի Ռոչիլտը, մէկ միլիօն ֆիօրին աղքատաց կտակ է ըրեր։

(Աստուած հոգին լուսաւորէ, լուսերուն մէջը պառկի, ինչպէս հոս տեղ նոյնպէս ան-դիի աշխարհքն ալ հող բռնէ նէ ոսկի կըտ-րի, Մովսէս, Ահարոն, Աբրահամ, Իսահակ, և այլ որքան Եփրայեցի ու Իսրայելացի մար-գարէներ կան նէ ամէնքն ալ բարեխօս ըլ-լան։

Եահուտիներէն ասանկ ճէօմէրտութիւն լսուած բան չէր ամմա, կամ կտակը աճէլէ-յով սխալ գրեր է, կամ թէ հռչակաւոր Հրէ-այն մեռած ատենը ալ իրեն ստակ պէտք չըլլալը հասկցեր տէ բարային խըյմիշ է ըրեր ինչ է նէ ասալ քեար է, Աստուած տար տէ կտակին մէջ մինակ Իսրայելացի աղքատնե-րուն բաժնուի տէյի գրուած չըլլար . .։)

ՇԱՐԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ
ԳԷՈՐԳ Ց. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ս. Ղ. ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.
ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆ ԽԱՆ ԳԵՏՆԱՅԱՐԿ ԹԻՒ 5